

U 24/2026 rd

Statsrådets skrivelse till riksdagen om kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om bekämpning av handel med skjutvapen och andra skjutvapenrelaterade brott samt om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1260

Enligt 96 § 2 mom. i grundlagen översänds till riksdagen Europeiska kommissionens förslag av den 26 februari 2026 till Europaparlamentets och rådets direktiv om bekämpning av handel med skjutvapen och andra skjutvapenrelaterade brott samt om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1260 samt en promemoria om förslaget.

Helsingfors 9.4.2026

Justitieminister Leena Meri

Lagstiftningsråd Jussi Matikkala

EUROPEISKA KOMMISSIONENS FÖRSLAG TILL EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV OM BEKÄMPNING AV HANDEL MED SKJUTVAPEN OCH ANDRA SKJUTVAPENRELATERADE BROTT SAMT OM ÄNDRING AV EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV (EU) 2024/1260**1 Bakgrund**

Europeiska kommissionen gav den 26 februari 2026 ett förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om bekämpning av handel med skjutvapen och andra skjutvapenrelaterade brott samt om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1260 (COM(2026) 102 final, nedan ”förslag till direktiv”).

Enligt förslaget till direktiv utgör olagliga skjutvapen ett farligt hot mot EU-medborgarnas säkerhet, eftersom de i stor utsträckning gör det möjligt att begå allvarliga och organiserade brott, såsom narkotikahandel, utpressning, rån och gängvåld. Undersökningar visar att den kriminella efterfrågan på och tillgången till skjutvapen ökar. Risken för att vapen hamnar på den illegala marknaden från pågående konflikter är hög. Dessutom ökar hotet av tekniska framsteg som 3D-utskrifter.

EU har enligt förslaget till direktiv tillägnat sig flera instrument inom skjutvapenbranschen ur den inre marknadens synvinkel. Europaparlamentets och rådets direktiv om kontroll av förvärv och innehav av vapen ((EU) 2021/555, nedan ”skjutvapendirektivet”) fastställer gemensamma minimikrav för förvärv, innehav och kommersiellt byte av skjutvapen i civilt bruk. Europaparlamentets och rådets förordning om import-, export- och transiteringsåtgärder för skjutvapen, väsentliga delar och ammunition, och om genomförande av artikel 10 i FN:s protokoll om olaglig tillverkning av och handel med eldvapen, delar till eldvapen och ammunition, bifogat till Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (FN:s protokoll om skjutvapen) ((EU) 2025/41, nedan ”skjutvapenförordningen”) framför ett krav om att skaffa import- och exporttillstånd för överföring av vapen över EU:s gräns från tredjeländer och till tredjeländer. Genom att definiera vad som är lagligt definierar båda instrumenten oundvikligen vad som är olagligt, men definierar inte ännu vad som är kriminellt.

I förslaget till direktiv konstateras att tilläggsprotokollet om bekämpning av olaglig tillverkning av och handel med eldvapen, delar till eldvapen och ammunition (nedan ”protokoll om skjutvapen”), som kompletterar Förenta Nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet, fastställer internationella regler för bekämpning av olaglig tillverkning och handel med skjutvapen. Artikel 5 i protokollet om skjutvapen förutsätter att staterna straffbelägger brott i anslutning till skjutvapen. EU:s 25 medlemsstater och EU självt 2014 har ratificerat protokollet.

Enligt förslaget till direktiv upptäckte den förberedande undersökningen betydande skillnader mellan medlemsstaterna i fråga om hur skjutvapenrelaterade brott har definierats och hur de bestraffas, vilket leder till en splittrad rättslig ram i EU. Bristen på harmonisering stör det gränsöverskridande samarbetet, försvårar utredningar och åtal samt minskar

laglighetsövervakningens övergripande effektivitet mot handeln med skjutvapen och andra skjutvapenrelaterade brott.

Bristen på tillförlitliga och heltäckande statistikuppgifter skadar enligt förslaget till direktiv de brottsbekämpande myndigheternas och beslutsfattarnas förmåga att bedöma utmaningens omfattning, bedöma politikens effektivitet och fatta beslut baserade på information. Denna brist på information orsakar också liten offentlig medvetenhet, begränsad politisk prioritering och otillräckliga resurser för laglighetsövervakning av skjutvapenbrott.

2 Syfte med förslaget

Syftet med förslaget är att skydda EU-medborgare mot hot om olagliga skjutvapen genom att minska antalet olagliga vapen och kriminella aktiviteter i anslutning till dem, harmonisera skjutvapenbrott och straff i medlemsstaterna samt förbättra kvaliteten på och tillgången till information för att bättre förstå och hantera hotet. Förslaget fastställer inte på nytt reglerna för lagligt innehav av skjutvapen.

Förslaget har fyra särskilda mål: 1) möjliggöra och främja undersökning och åtal för skjutvapenrelaterade brott, 2) säkerställande av verkställigheten av skjutvapenrelaterade brott på ett hållbart sätt i framtiden, 3) säkerställande av effektiva, avskräckande och proportionerliga typer av straff och straffnivåer för skjutvapenrelaterade brott och 4) förbättrande av lagövervakningen och det rättsliga samarbetet i fråga om skjutvapenrelaterade brott och förbättrande av den harmoniserade datainsamlingen.

3 Förslagets huvudsakliga innehåll

Enligt artikel 1 i förslaget till direktiv innehåller direktivet bestämmelser om minimiregler för fastställande av brott och påföljder inom området för skjutvapen samt om åtgärder för att förbättra det gränsöverskridande samarbetet och regler för upprättande av minimiinformationsmaterial om beslag av skjutvapen.

I artikel 2 i förslaget till direktiv finns definitioner av skjutvapen, väsentliga delar, ammunition, digitala tekniska konstruktionsdokument (blueprint), spridning och juridiska personer. För de tre första hänvisas till definitionerna i artikel 1 i skjutvapendirektivet. Definitionen av spridning anknyter till kriminaliseringsförslagen för konstruktionsdokument. Definitionen av en juridisk person motsvarar definitionen i andra straffrättsliga direktiv.

3.1 Artiklar om brott

I artikel 3 i förslaget till direktiv definieras sådana skjutvapenrelaterade brott som medlemsstaterna, om de har begåtts uppsåtligen, ska föreskriva som straffbara oberoende av om brottet har begåtts på nätet eller utanför det. Punkt 1 a i artikeln gäller tillverkning eller montering av skjutvapen, väsentliga delar eller ammunition, när de sker under någon av följande omständigheter: från en väsentlig del av ett skjutvapen som har varit föremål för olaglig handel (i), eller utan tillstånd som utfärdats av den behöriga myndigheten i den medlemsstat där tillverkningen eller monteringen äger rum, i enlighet med artikel 4 i skjutvapendirektivet (ii), eller utan märkning av skjutvapen och väsentliga delar vid tillverkningstillfället i enlighet med artikel 4 i skjutvapendirektivet (iii).

Artikel 3.1 b i förslaget till direktiv förpliktar medlemsstaterna att föreskriva handeln med skjutvapen som straffbart, vilket innebär import, export, förvärv, försäljning, leverans, transport eller överföring av skjutvapen, väsentliga delar eller ammunition från en medlemsstat eller ett

tredje lands territorium eller via den till en annan medlemsstats eller ett tredje lands territorium, om det sker under någon av följande omständigheter: någon av de berörda medlemsstaterna eller tredjeländer har inte gett tillstånd till det i enlighet med skjutvapendirektivet, skjutvapenförordningen, protokollet om skjutvapen eller tillämpliga nationella lagar (i) eller om skjutvapen, väsentliga delar eller ammunition inte har märkts i enlighet med artikel 4 i skjutvapendirektivet eller artikel 6 i skjutvapenförordningen (ii).

I förslaget till direktiv talas om handel med skjutvapen (firearms trafficking), vilket avviker från uttrycket ”illicit arms trafficking” som hänvisar till den rättsliga grunden i artikel 83.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Eftersom det uttryckligen handlar om att straffbelägga olaglig handel med skjutvapen, bör detta också framgå av de handelsrelaterade uttryck som används i detta direktiv.

Artikel 3.1 b i förslaget till direktiv förpliktar alltså medlemsstaterna att föreskriva som straffbart handeln med skjutvapen med sina olika tillvägagångssätt endast i fråga om gränsöverskridande fall. Således skulle medlemsstaternas interna verksamhet uteslutas från förpliktelsen. Genom den skjutvapenförordning som ligger till grund för underpunkten och som anknyter till den rättsliga grunden har skyldigheterna i artikel 10 i protokollet om skjutvapen om allmänna krav på tillståndssystem för export, import och transitering av skjutvapen verkställts.

Enligt artikel 3.1 c i förslaget till direktiv ska medlemsstaterna föreskriva om att straffbelägga förfalskning och olagligt förstörande, avlägsnande och ändring av märkning (märkningar) av skjutvapen och väsentliga delar. Punkt d gäller innehav av skjutvapen, väsentliga delar till skjutvapen och ammunition utan tillstånd eller anmälan enligt skjutvapendirektivet.

Enligt artikel 3.1 e i förslaget till direktiv ska medlemsstaterna föreskriva om att straffbelägga skapande, förvärv, innehav och delning av digitala tekniska konstruktionsdokument för skjutvapen, väsentliga delar eller ammunition utan tillstånd och enligt punkt f föreskriva som straffbart spridande av sådana konstruktionsdokument med vetskap om att filerna kan användas för att begå ett brott som avses i underpunkt a, b, d och e. Enligt punkt 2 i samma artikel ska medlemsstaterna säkerställa att det uppträdande som avses i punkt 1 f också är ett brott, åtminstone om det begås av allvarlig vårdslöshet.

Enligt artikel 4.1 i förslaget till direktiv ska anstiftan och medhjälp till det brott som avses i artikel 3 vara straffbart som brott oavsett om det har begåtts på nätet eller inte. Enligt punkt 2 i samma artikel ska försök till ett brott som avses i artikel 3.1 vara straffbart som brott, oavsett om det har begåtts på nätet eller inte.

3.2 Artiklar om påföljder

Artikel 5 i förslaget till direktiv innehåller bestämmelser om påföljder för fysiska personer. Enligt 2 punkten ska maximistraffet vara fängelse i minst åtta år för brott enligt artikel 3.1 a och 3.1 b, fängelse i minst fyra år för brott enligt artikel 3.1 c, fängelse i minst fem år för brott enligt artikel 3.1 d och fängelse i minst två år för brott enligt artikel 3.1 e och 3.1 f.

Enligt artikel 5.3 i förslaget till direktiv ska medlemsstaterna säkerställa att fysiska personer som begått brott enligt artiklarna 3 och 4 utöver fängelsestraff kan påföras vissa straffrättsliga eller icke-straffrättsliga påföljder eller åtgärder som är (a) böter som står i proportion till gärningens allvar och den fysiska personens ekonomiska och övriga omständigheter och som, där så är relevant, fastställs med beaktande av den orsakade skadans allvar och varaktighet, (b) uteslutning från tillgång till offentlig finansiering, inklusive anbudsförfaranden, bidrag,

koncessioner och licenser, (c) förbud mot att inom en juridisk person inneha en ledande ställning av samma typ som utnyttjades för att begå brottet, (d) återkallande av tillstånd eller godkännanden som gäller innehav eller användning av skjutvapen, väsentliga delar eller ammunition, (e) tillfälligt förbud att ställa upp som kandidat till ett offentligt ämbete, (f) om ärendet är av allmänt intresse, efter en bedömning från fall till fall, offentliggörande av hela eller delar av det rättsliga avgörande som rör det begångna brottet och de påföljder eller åtgärder som utdömts, vilket endast i vederbörligen motiverade undantagsfall får inbegripa personuppgifter om dömda personer.

Artikel 6 i förslaget till direktiv innehåller bestämmelser om juridiska personers ansvar. Artikeln innehåller medlemsstaternas skyldighet att säkerställa att juridiska personer kan ställas till svars för brott som avses i artiklarna 3 och 4 och som har begåtts till förmån för en juridisk person på det sätt som anges i artikel 6.

Artikel 7 i förslaget till direktiv gäller påföljder för juridiska personer. Enligt 2 punkten kan påföljder eller åtgärder omfatta straffrättsliga eller icke-straffrättsliga böter och de bör dessutom omfatta kompletterande straffrättsliga eller icke-straffrättsliga påföljder eller åtgärder, som (a) förlust av rätten till förmåner eller stöd som beviljas av offentliga medel, (b) avslag på ansökan om offentlig finansiering, inbegripet förbud mot att delta i anbudsförfaranden, samt avslag på ansökan om bidrag och koncessioner, (c) förbud mot att bedriva affärsverksamhet, (d) återkallande av tillstånd och auktorisationer att bedriva verksamhet som ledde till det aktuella brottet, (e) rättslig övervakning, (f) rättsligt beslut om upplösning av verksamheten, (g) stängning av de anläggningar som har använts för att begå brottet, (h) om det finns ett allmänintresse, offentliggörande av hela eller delar av det rättsliga avgörande som rör det begångna brottet och de sanktioner eller åtgärder som utdömts, utan att det påverkar tillämpningen av bestämmelserna om integritet och skydd av personuppgifter.

Enligt artikel 7.3 i förslaget till direktiv ska medlemsstaterna säkerställa att när en juridisk person enligt artikel 6 är ansvarig för brott som avses i artikel 3, är straffet för brottet straffrättsliga eller andra än straffrättsliga böter. Enligt punkten ska summan för sådana böter stå i proportion till förfarandets allvar samt till den juridiska personens individuella, ekonomiska och övriga omständigheter.

I artikel 7.4 och 7.5 i förslaget till direktiv finns minimiregler om böter som döms ut till juridiska personer. I fråga om brott som avses i artikel 3.1 a och 3.1 b får det högsta bötesbeloppet inte vara lägre än ett av följande belopp, vilket som helst är högre: (a) 20 procent av den totala globala omsättningen för en juridisk person, (b) belopp som motsvarar 10 miljoner euro. När det gäller brott som avses i artikel 3.1 c-f får det högsta bötesbeloppet inte vara lägre än ett av följande belopp, vilket som helst är högre: (a) 10 procent av den totala globala omsättningen för en juridisk person, (b) belopp som motsvarar 5 miljoner euro.

3.3 Andra artiklar

I artikel 8 i förslaget till direktiv konstateras att i den mån vissa omständigheter inte hör till rekvisiten för de brott som avses i artiklarna 3 och 4 ska medlemsstaterna vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att ett eller flera av dessa omständigheter kan anses vara försvårande i förhållande till de brott som avses i artikel 3. I artikeln anges följande omständigheter: (a) brottet omfattar 10 skjutvapen eller mer, (b) brottet omfattar skjutvapen av klass A i bilaga I till skjutvapendirektivet, (c) brottet hänför sig till ett terroristbrott enligt definitionen i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/541, (d) brottet har begåtts som en del av en sådan kriminell organisations verksamhet som avses i artikel 1.1 i rambeslut 2008/841/JHA, (e) brottet har orsakat allvarlig fysisk skada för en person, (f) brottet har orsakat en persons död,

(g) brottet har inbegripit mutande av tjänstemän, (h) brottet har begåtts av en offentlig tjänsteinnehavare i sitt uppdrag, (i) brottet har begåtts av en fysisk eller juridisk person som tidigare har dömts genom en lagakraftvunnen dom för ett brott som avses i artikel 3 eller 4, (j) skjutvapen har sålts till ett konfliktområde eller ett område efter en konflikt eller från ett sådant område.

Enligt artikel 9 i förslaget till direktiv ska medlemsstaterna vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att det kan anses vara en förmildrande omständighet att förvaltningsmyndigheterna eller de rättsliga myndigheterna får information som de annars inte skulle ha kunnat få, förutsatt att informationen kan främja något av följande: (a) förhindra eller lindra verkningarna av brottet, (b) identifiera andra gärningsmän eller ställa dem inför rätta, (c) lägga fram bevis, (d) förhindra sådana framtida brott som avses i artikel 3.

Enligt artikel 10 i förslaget till direktiv ska medlemsstaterna vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att det finns effektiva och proportionerliga utredningsmetoder för utredning av de brott som avses i artiklarna 3 och 4 eller för att väcka åtal, som de metoder som används i fall av organiserad brottslighet eller andra allvarliga brott.

Artikel 11 i förslaget till direktiv förpliktar medlemsstaterna att inom ramen för sina nationella rättssystem vidta nödvändiga åtgärder för att förhindra att olagligt tillverkade och saluförda skjutvapen, väsentliga delar och ammunition som har beslagtogs och förverkats inte faller i händerna på personer som inte har rätt till dem.

Artikel 12 i förslaget till direktiv innehåller bestämmelser om preskriptionstiden. Preskriptionstiden för ett brott ska enligt artikel 12.1 motsvara brottets allvar och möjliggöra utredning, åtal, rättegång och dom för de brott som avses i artiklarna 3 och 4 tillräckligt länge efter det att brotten i fråga har begåtts för att effektivt kunna bekämpas. I punkt 2 i denna artikel definieras preskriptionstiderna som minst åtta, fem, fyra eller två år beroende på det maximistraff som enligt artikel 5.2 minst ska fastställas för brottet. Enligt 1 punkten ska preskriptionstiden för verkställighet av ett fängelsestraff som har dömts ut genom ett lagakraftvunnet beslut vara tillräckligt lång efter det att domen meddelades, preskriptionstiden (åtta, fem, fyra eller två år) bestäms enligt 3 punkten alternativt antingen på basis av längden på det fängelsestraff som har dömts ut eller på basis av det maximistraff som åtminstone måste fastställas för brottet. Enligt 4 punkten ska preskriptionstiderna för de brott som avses i artikel 4 motsvara preskriptionstiden för det brott som avses i artikel 3 och som brottet hänför sig till. Genom undantag från punkt 2 a och 3 b får medlemsstaterna fastställa en preskriptionstid som är kortare än åtta år, dock inte kortare än fyra år, förutsatt att preskriptionstiden kan avbrytas eller skjutas upp (punkt 5).

Artikel 13.1 i förslaget till direktiv förpliktar en medlemsstat att utsträcka sin jurisdiktion till de brott som avses i artiklarna 3 och 4, om (a) brottet har begåtts helt eller delvis inom dess territorium, (b) brottet har begåtts ombord på ett fartyg eller luftfartyg som är registrerat i den medlemsstaten eller seglar under dess flagg, (c) gärningsmannen är dess medborgare. Enligt punkt 2 i denna artikel ska medlemsstaten underrätta kommissionen om sitt beslut att utvidga sin jurisdiktion till att omfatta vissa andra grunder för jurisdiktion. Enligt punkt 3 i denna artikel ska medlemsstaterna i de fall som avses i punkt 1 c säkerställa att inget av följande villkor är en förutsättning för utövande av jurisdiktion: (a) gärningen är ett brott på gärningsplatsen, (b) åtal kan väckas endast på grundval av förmedling av information från den stat som är gärningsplatsen. I punkt 4 i denna artikel föreskrivs om samarbete för att utreda utövandet av jurisdiktion i fråga om brott som gäller flera medlemsstater.

Enligt artikel 14 i förslaget till direktiv ska medlemsstaterna vidta nödvändiga åtgärder för att ge domare, åklagare, poliser och personal inom rättsväsendet samt de behöriga myndigheternas personal utbildning inom direktivets tillämpningsområde.

I artikel 15 i förslaget till direktiv finns bestämmelser om samordning och samarbete mellan de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna. Enligt punkt 1 i denna artikel ska varje medlemsstat utse en enskild nationell kontaktpunkt inom skjutvapenbranschen för samordning och samarbete på strategiska och operativa nivåer för alla behöriga myndigheter som deltar i förebyggandet och bekämpningen av skjutvapenrelaterade brott. I punkten nämns de uppgifter som kontaktpunkten åtminstone ska sköta. Till dem hör bland annat insamling, analys och utbyte av information för strategiska och operativa ändamål, skapande och uppdatering av underrättelsebilder, stöd för brottsutredningar och främjande av internationellt samarbete. I punkt 2 i denna artikel föreskrivs närmare om hur verksamheten vid kontaktpunkten ska organiseras.

Artikel 16 i förslaget till direktiv gäller samarbetet mellan medlemsstaterna samt mellan kommissionen och unionens organ, kontor eller byråer. Punkterna 1 och 2 innehåller bestämmelser om informationsskyldighet vid gränsöverskridande brott och om samarbete i kampen mot de brott som avses i artiklarna 3 och 4. Medlemsstaterna får dessutom enligt punkt 3 besluta om gemensam testning av digitala tekniska konstruktionsdokument som misstänks gälla skjutvapen, väsentliga delar eller ammunition.

Artikel 17 i förslaget till direktiv innehåller bestämmelser om registrering av beslagtagna skjutvapen. Enligt punkt 1 i denna artikel ska det ske med hjälp av det minimiinformationsmaterial som finns i bilagan till direktivet.

Artikel 18 i förslaget till direktiv gäller medlemsstaternas skyldigheter i fråga om statistik. Enligt punkt 1 i denna artikel ska det finnas ett digitalt system för insamling, utveckling, produktion och spridning av information. I punkt 2 i denna artikel definieras de minimiuppgifter som medlemsstaten ska lämna till kommissionen senast den 31 juli det sjätte året efter genomförandet, och därefter ska uppgifterna lämnas vart femte år. Medlemsstaten kan också lämna uppgifterna till kommissionen årligen. Enligt punkt 3 i denna artikel ska Europol varje månad få information digitalt om beslagtagna skjutvapen.

Enligt artikel 20 i förslaget till direktiv ändras Europaparlamentets och rådets direktiv om återvinning av tillgångar och förverkande ((EU) 2024/1260) så att det nu föreslagna direktivet nämns i artikel 2.1. Ändringen skulle innebära att brott enligt det föreslagna direktivet skulle omfattas av tillämpningsområdet för det direktiv som ska ändras.

Dessutom innehåller förslaget till direktiv bestämmelser om delegering av behörighet (artikel 19, grundar sig på artikel 17.2) och rapportering (artikel 21) samt sedvanliga slutbestämmelser om införlivande av direktivet i nationell lagstiftning (artikel 22) och ikraftträdande (artikel 23). I artikel 19 ges kommissionen befogenhet att anta delegerade akter om bilagan till det föreslagna direktivet om minimiinformationsmaterial om beslagtagna skjutvapen. Överföringen av lagstiftningsbefogenheten gäller inte de centrala delarna av den föreslagna författningen, utan begränsas till att uppdatera bilagan vid behov. Nationella lagar, förordningar och administrativa föreskrifter ska träda i kraft senast två år efter att direktivet har trätt i kraft.

4 Rättslig grund, subsidiaritetsprincipen och proportionalitetsprincipen

4.1 Förslagets rättsliga grund

Den rättsliga grunden för förslaget till direktiv är för det första artikel 83.1 i EUF-fördraget. Enligt artikel 83.1 får Europaparlamentet och rådet genom direktiv i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet fastställa minimiregler om fastställande av brottsrekvisit och påföljder inom områden med särskilt allvarlig brottslighet med ett gränsöverskridande inslag till följd av brottens karaktär eller effekter eller av ett särskilt behov av att bekämpa dem på gemensamma grunder. Enligt punkt 2 omfattar dessa områden av särskilt allvarlig brottslighet bland annat olaglig vapenhandel.

Dessutom anges artikel 83.2 i EUF-fördraget som rättslig grund för förslaget till direktiv. Enligt den punkten får minimiregler för fastställande av brottsrekvisit och påföljder på det berörda området meddelas i direktiv när en tillnärmning av medlemsstaternas straffrättsliga lagar och andra författningar visar sig nödvändig för att säkerställa att unionens politik på ett område som omfattas av harmoniseringsåtgärder ska kunna genomföras effektivt. Dessa direktiv ska antas enligt samma ordinarie eller särskilda lagstiftningsförfarande som använts för beslutet om harmoniseringsåtgärderna i fråga. I förslaget konstateras att vapenpolitikens område, i synnerhet villkoren gällande förvärv, innehav och handel av skjutvapen, väsentliga delar och ammunition, inom EU, import och export redan har varit föremål för harmonisering i och med skjutvapendirektivet och skjutvapenförordningen.

EU-domstolen har av hävd ansett att unionens lagstiftare i mån av möjlighet alltid ska sträva efter att använda endast en rättslig grund. Att använda två eller flera parallella rättsliga grunder är en exceptionell lösning. Enligt EU-domstolen är det möjligt när det är fråga om en åtgärd som har flera samtidiga syften eller innefattar flera delfaktorer som är oupplösligt förenade med varandra utan att någon av dem är sekundär och indirekt i förhållande till de andra. Enligt statsrådets bedömning uppfylls detta villkor, eftersom förslagens tillämpningsområde är mer omfattande än den olagliga vapenhandeln enligt artikel 83.1 i EUF-fördraget. Således behövs också artikel 83.2 i EUF-fördraget som rättslig grund.

Användningen av flera rättsliga grunder förutsätter också att de är förenliga med varandra i beslutsprocessen. Enligt statsrådets bedömning uppfylls även detta villkor. Även artikel 83.2 i EUF-fördraget leder i detta fall till att vanlig lagstiftningsordning tillämpas, eftersom harmoniseringsåtgärderna för skjutvapen (skjutvapendirektivet och skjutvapenförordningen) har meddelats med iakttagande av vanlig lagstiftningsordning. Dessutom kommer rådet enligt båda de rättsliga grunderna att fatta sina beslut i detta fall med kvalificerad majoritet.

Enligt statsrådets preliminära bedömning är de föreslagna rättsliga grunderna ändamålsenliga, men vid de fortsatta förhandlingarna är det skäl att ännu noggrannare bedöma deras lämplighet för gärningar i anslutning till de digitala tekniska konstruktionsdokumenten för skjutvapen, deras väsentliga delar och ammunition (artikel 3.1 e och 3.1 f i förslaget till direktiv). Eftersom EU har anslutit sig till protokollet om skjutvapen är bestämmelserna i artikel 5.1 c och artikel 8 i protokollet om märkning relevanta vid bedömningen av förekomsten av rättslig grund för handlingar enligt artikel 3.1 c i förslaget till direktiv, det vill säga förfalskning eller olaglig förstöring, borttagning eller ändring av skjutvapens och deras väsentliga delars märkning (märkningar).

4.2 Förslagets förhållande till proportionalitets- och subsidiaritetsprincipen

Enligt artikel 4.2 j i EUF-fördraget ska unionen och medlemsstaterna ha delade befogenheter på området med frihet, säkerhet och rättvisa. I artikel 5.3 i fördraget om Europeiska unionen (FEU) konstateras i enlighet med subsidiaritetsprincipen att unionen på de områden där den inte har exklusiv befogenhet ska vidta en åtgärd endast om och i den mån som målen för den planerade åtgärden inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna, vare sig på

central nivå eller på regional och lokal nivå, och därför, på grund av den planerade åtgärdens omfattning eller verkningar, bättre kan uppnås på unionsnivå. Enligt punkt 4 i den sistnämnda artikeln ska unionens åtgärder enligt proportionalitetsprincipen till innehåll och form inte gå utöver vad som är nödvändigt för att nå målen i fördragen.

4.2.1 Iakttagande av subsidiaritetsprincipen

Enligt förslaget till direktiv är samordnade åtgärder på EU-nivå för kriminalisering av skjutvapenrelaterade brott och harmonisering av straff effektivare än separata nationella åtgärder. Den unionsomfattande rättsliga ramen skulle eliminera befintliga brister i medlemsstaternas genomförande av FN:s protokoll om skjutvapen, förbättra det gränsöverskridande samarbetet i fråga om utredningar och åtal och leda till större säkerhet och mindre våld med skjutvapen.

I förslaget till direktiv konstateras dessutom att EU:s lagstiftning som förutsätter en konsekvent och enhetlig insamling av uppgifter om beslagtagna skjutvapen skulle förbättra brottsbekämpande tjänstemäns och beslutsfattareshs förmåga och möjliggöra att bättre rikta resurser samt bedöma hot och politik. En starkare harmoniserad EU-verksamhet skulle enligt förslaget också stödja mer omfattande säkerhetsmål, eftersom skjutvapenbrott är nära förknippade med terrorism, penningtvätt, narkotikahandel och andra typer av organiserad brottslighet – till slut stärker man Europas övergripande inre säkerhet.

Statsrådet anser att kommissionens motivering för iakttagandet av subsidiaritetsprincipen är relevant. Skjutvapenbrott är gränsöverskridande brottslighet, vilket också omfattar möjligheten att begå brott på nätet. Betydelsen av samarbete mellan statliga myndigheter framhävs, vilket är förknippat med behovet av att harmonisera lagstiftningen om skjutvapenbrott. Enligt statsrådets preliminära bedömning är förslaget förenligt med subsidiaritetsprincipen.

4.2.2 Iakttagande av proportionalitetsprincipen

I förslaget till direktiv konstateras att det föreslagna direktivet i enlighet med proportionalitetsprincipen i artikel 5.4 i FEU begränsar sig till vad som är nödvändigt och proportionerligt för att skapa lagstiftning om brott på detta område. I synnerhet bestämmelserna om olagligt innehav tar hänsyn till de nationella traditionerna av administrativ rätt som kräver brottsligt syfte och inte fokuserar på vårdslöshet. Dessutom innehåller det föreslagna harmoniserade brottet om olagligt innehav, olagligt skapande och olaglig spridning av digitala konstruktionsdokument för skjutvapen, deras väsentliga delar och ammunition åtgärder för att säkerställa proportionalitet i förhållande till industrins och medborgarnas berättigade intressen. Tyngdpunkten för detta brott ligger på olaglig användning, vilket innebär att auktoriserade handlare och förmedlare inte hindras från att förlita sig på konstruktionsdokument.

Enligt förslaget till direktiv har åtgärder för utredningsmetoder och informationsutbyte endast inkluderats i den omfattning som är nödvändig för att den föreslagna straffrättsliga ramen ska fungera effektivt.

Enligt statsrådets preliminära bedömning är förslaget i huvudsak förenligt med proportionalitetsprincipen när man tar i beaktande även andra grunder än de som kommissionen framfört för att följa principen. I förhandlingarna behöver dock förenligheten med proportionalitetsprincipen granskas för att säkerställa att de föreslagna nya skyldigheterna inte går utöver vad som faktiskt är nödvändigt för att uppnå målen. Med tanke på proportionalitetsprincipen måste man i förhandlingarna ännu fästa uppmärksamhet vid att

bevara ett tillräckligt nationellt spelrum särskilt i anslutning till påföljderna och den administrativa bördan och kostnaderna för den.

5 Förslagets konsekvenser

5.1 Konsekvenser för lagstiftningen i Finland

5.1.1 Artiklar om brott

Bestämmelser om vapenbrott finns i 41 kap. i strafflagen (39/1889), vars 1 § innehåller bestämmelser om skjutvapenbrott. Paragrafen har ändrats i och med att EU:s bestämmelser om skjutvapen har utvecklats och Finland har anslutit sig till protokollet om skjutvapen. Enligt en preliminär bedömning föreskrivs sådana gärningar i 41 kap. 1 § 1 och 2 mom. i strafflagen som straffbara som skjutvapenbrott som enligt artikel 3.1 a–d i förslaget till direktiv är straffbara. Det är dock skäl att göra en uppdatering i 2 mom. gällande skjutvapenförordningen. Den förordning som det hänvisas till i momentet har sedermera ersatts med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2025/41 om genomförande av artikel 10 i protokollet om skjutvapen, som i detta sammanhang kallas skjutvapenförordningen.

Gärningar som gäller digitala tekniska konstruktionsdokument enligt artikel 3.1 e och 3.1 f i förslaget till direktiv är gärningar av förberedande karaktär som föregår försök till skjutvapenbrott och som inte är straffbara enligt 41 kap. i strafflagen. Således skulle det krävas att strafflagstiftningen kompletteras om kriminaliseringar av konstruktionsdokument ingår i direktivet.

Enligt artikel 4 i förslaget till direktiv ska anstiftan och medhjälp till det brott som avses i artikel 3 vara straffbart, liksom försök till det brott som avses i artikel 3.1. Artikel 3.1 i förslaget till direktiv förutsätter att de brott som avses i den punkten endast bestraffas om de begåtts uppsåtligen. Med beaktande av detta är anstiftan och medhjälp till dessa brott straffbara enligt 5 kap. 5 § och 6 § 1 mom. i strafflagen. Försök till skjutvapenbrott är straffbart enligt 41 kap. 1 § 3 mom. i strafflagen. Om direktivet i enlighet med artikel 3.2 i förslaget kommer att innehålla en skyldighet att föreskriva att en gärning som gäller spridning av digitala tekniska konstruktionsdokument ska bestraffas även om det gjorts av oaktsamhet, ska bestämmelserna om anstiftan och medhjälp i strafflagen inte omfatta gärningar som begås på detta sätt.

5.1.2 Artiklar om påföljder

Enligt artikel 5.2 i förslaget till direktiv ska maximistraflet, beroende på vilket brott som avses i artikel 3.1, vara fängelse i minst åtta, fyra, fem eller två år. Den sista av dessa maximistraff gäller sådana gärningar i anslutning till digitala tekniska konstruktionsdokument som avses i underpunkterna e och f och som inte är straffbara i Finland.

Enligt 41 kap. 1 § 1 mom. i strafflagen ska för skjutvapenbrott dömas till böter eller fängelse i högst två år, så de föreslagna maximistraffen förutsätter en betydande höjning av maximistraflet för skjutvapenbrott och även att maximistraflet differentieras till olika nivåer beroende på hur skjutvapenbrottet begicks. Det bör också observeras att när maximistraflet enligt strafflagen är fyra, fem eller åtta års fängelse är minimistraflet huvudsakligen ett fängelsestraff på fyra månader. Om det tillvägagångssätt som definieras i direktivet som handel inte gäller export, import eller transitering av skjutvapen, väsentliga delar eller ammunition, är det möjligt att behålla det nuvarande maximistraflet på två år.

Enligt artikel 5.3 i förslaget till direktiv ska medlemsstaterna säkerställa att fysiska personer som begått brott enligt artiklarna 3 och 4 utöver fängelsestraff kan påföras vissa straffrättsliga eller icke-straffrättsliga påföljder eller åtgärder. I punkten nämns också sådana påföljder och åtgärder som enligt finsk lagstiftning inte kan komma i fråga som påföljd för brott eller som en åtgärd som följer av ett brott och för vilka det krävs en ändring av lagstiftningen om direktivet blir förpliktande.

Enligt artikel 6 i förslaget till direktiv ska medlemsstaterna utsträcka den juridiska personens ansvar till de brott som avses i artiklarna 3 och 4. Bestämmelser om påföljder för juridiska personer finns i artikel 7. I Finland fullgörs de skyldigheter som gäller juridiska personers ansvar och som ingår i direktiven på straffrättsens område som straffansvar för juridiska personer. Bestämmelser om detta finns i 9 kap. i strafflagen. Enligt 1 § 1 mom. i nämnda kapitel kan en juridisk person dömas till samfundsbot, om en sådan påföljd föreskrivs för brottet enligt strafflagen. En juridisk persons straffansvar omfattar också anstiftan och medhjälp till brott i den juridiska personens verksamhet och försök till brott. I strafflagens 41 kap. som gäller vapenbrott har straffansvaret för en juridisk person inte kopplats till något av brotten i kapitlet, så till dessa delar borde lagstiftningen kompletteras med straffansvar för juridiska personer för brott relaterade till skjutvapen.

Enligt 9 kap. 5 § i strafflagen är samfundsbotens lägsta belopp 850 euro och dess högsta belopp 850 000 euro. Denna skala är inte förenlig med artikel 7.4 och 7.5 i förslaget till direktiv. När Europaparlamentets och rådets direktiv om fastställande av brottsrekvisit och påföljder för överträdelse av unionens restriktiva åtgärder och om ändring av direktiv (EU) 2018/1673 ((EU) 2024/1226) genomfördes nationellt i Finland, infördes i 46 kap. 13 § 2 mom. i strafflagen en bestämmelse enligt vilken, med avvikelse från 9 kap. 5 §, är det högsta beloppet av samfundsbot som döms ut på grund av sanktionsbrott, grovt sanktionsbrott och sanktionsbrott av oaktsamhet fem procent av den juridiska personens omsättning, dock minst 850 000 och högst 40 miljoner euro. Det finns ingen motivering för att fastställa undantagsbestämmelser för specifika direktiv och brott rörande det högsta beloppet av samfundsbot. De mer generella lagändringarna rörande det högsta beloppet av samfundsbot är avsedda att genomföras i samband med genomförandet av direktivet om miljöbrott.

Utöver böterna i artikel 7.2 i förslaget till direktiv är vissa av de nämnda påföljderna sådana påföljder eller åtgärder som används i Finland och som den nationella lagstiftningen känner till, till exempel som förvägran eller återkallande av tillstånd eller näringsförbud. Med beaktande av att punkten på grund av sitt exempel inte uttryckligen förpliktigar till att alla tilläggsåtgärder som nämns i punkten bestraffas, kan man inte anse att punkten till dessa delar förutsätter ändringar i lagstiftningen. Kraven i artikel 7.3 i förslaget till direktiv på beloppet av böter som påförs en juridisk person vid beslut om de omständigheter som ska beaktas verkar tillräckligt motsvara bestämmelserna om grunderna för mätning av samfundsbot i 9 kap. 6 § i strafflagen.

5.1.3 Övriga artiklar om straffrättslig reglering

Enligt artikel 9 i förslaget till direktiv ska medlemsstaterna vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att vissa omständigheter kan betraktas som förmildrande omständigheter vid bestämmande av straff. I motsats till de försvårande omständigheter som avses i artikel 8 och i motsats till de senaste straffrättsliga direktiven (sanktionsbrott och miljöbrott) räcker det inte med att det nationellt föreskrivs om minst en av de omständigheter som nämns i artikel 9.

Strafflagen innehåller inga bestämmelser om sådana omständigheter som i artikel 9 b i förslaget till direktiv (identifiera andra gärningsmän eller ställa dem inför rätta) och punkt d (förhindra sådana framtida brott som avses i artikel 3) är grunder för strafflindring. I fråga om det

förstnämnda kan man konstatera att det i det finländska rättssystemet inte finns något så kallat kronvittnessystem genom vilket det egna straffet kan sänkas genom att hjälpa andra personer att ställas till straffrättsligt ansvar. I anslutning till dessa punkter skulle det alltså behövas bestämmelser om grunder för strafflindring för brott i direktivet.

Om ett brott har begåtts utanför finskt territorium, kan tillämpningen av finsk lag med stöd av 1 kap. 11 § 1 mom. i strafflagen grundas på 6 § endast om brottet också enligt lagen på gärningsorten är straffbart och för brottet kunde straff ha utdömts även vid en domstol i denna främmande stat (krav på dubbel straffbarhet). För brottet får härvid inte i Finland dömas ut en påföljd som är strängare än den som stadgas för brottet enligt lagen på gärningsorten. Bestämmelser om brottsspecifika undantag från kravet på dubbel straffbarhet finns i 1 kap. 11 § 2 mom. i strafflagen. På basis av artikel 13.3 a i förslaget till direktiv bör det sistnämnda momentet ändras så att kravet på dubbel straffbarhet slopas i fråga om de brott som avses i artiklarna 3 och 4, om gärningsmannen är finsk medborgare. Med en finsk medborgare jämföras en person som avses i 1 kap. 6 § 3 mom. i strafflagen, dvs. 1) den som vid gärningstidpunkten eller när rättegången inleds är varaktigt bosatt i Finland, samt 2) den som påträffas i Finland och som när rättegången inleds är medborgare eller varaktigt bosatt i Danmark, Island, Norge eller Sverige.

De kriterier för jurisdiktion som anges i artikel 13.2 i förslaget till direktiv och vars utvidgning en medlemsstat bör underrätta kommissionen om, behöver inte nödvändigtvis tillämpas av medlemsstaten. De i punkten nämnda grunderna för brott till förmån för en juridisk person uppfylls inte helt och hållet med stöd av den nuvarande lagstiftningen. Behandlingen av ett brott i Finland förutsätter inte att man enligt artikel 13.3 b i förslaget till direktiv får information av staten på gärningsorten.

5.1.4 Andra artiklar

Artikel 15 i förslaget till direktiv gäller samordning och samarbete mellan de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna och ålägger enligt punkt 1 varje medlemsstat att utse en enskild nationell kontaktpunkt inom skjutvapenbranschen för de uppgifter som anges i punkten. Enligt punkt 2 i denna artikel ska en sådan enhet ha en lämplig struktur och tillräckligt med personal och resurser. I artikeln regleras inte närmare vilka myndigheters samordning och samarbete som de föreskrivna skyldigheterna avser. I Finland kan verkställandet av artikeln förutsätta en omvärdering av polisens nuvarande ansvar, strukturer och förfaranden inom denna uppgiftshelhet samt en eventuell omorganisering av dessa.

Enligt artikel 17.1 i förslaget till direktiv ska medlemsstaterna säkerställa att de beslagtagna vapnen registreras med hjälp av minimiinformationsmaterial enligt bilagan till direktivet. Genomförandet av artikeln kan påverka polisens nuvarande förfaranden, behandlingen av uppgifter och arbetsfördelningen. I detta skede är det ännu inte möjligt att bedöma konsekvensernas exakta omfattning.

Artikel 18 i förslaget till direktiv gäller medlemsstaternas skyldigheter i fråga om statistik. I Finland föreskrivs det inte i lag om uppgifterna i anslutning till statistikföringen. För närvarande finns de uppgifter om brott som avses i 2 punkten tillgängliga i Statistikcentralens statistik om rättsväsendet och i de myndigheters informationshanteringssystem som behandlar skjutvapenbrott. Till punkt 3 i artikeln hör att polisen inte har heltäckande statistik över beslagtagna vapen och att sådan statistik inte fås automatiskt från informationssystemet för polisärenden (PATJA).

5.2 Förslagets ekonomiska konsekvenser och konsekvenser för myndigheternas verksamhet

I förslaget till direktiv konstateras i fråga om de ekonomiska konsekvenserna att genomförandet av lagstiftningsförslaget skulle leda till effektivare utredningar samt en bredare dimension av de brott som hänför sig till skjutvapen och väsentliga delar, vilket skulle leda till att medlemsstaterna skulle behöva extra personal för att undersöka och för åtal på grund av en eventuell ökning av antalet fall av skjutvapenbrott. Kostnaderna för denna personaltillväxt uppskattas av kommissionen till 4 069 175 euro per år i alla medlemsstater under minst de fem första åren.

Enligt förslaget till direktiv förväntas de administrativa kostnaderna för medlemsstaternas kriminaltekniska enheter öka i förhållande till antalet beslagtagna skjutvapen. Sådana kostnader har kommissionen uppskattat till 574 564 euro per år för administrativa kostnader för ballistiska rapporter i alla 27 medlemsstater och dessutom till 332 107 euro per år för ballistiska rapporter för digitala tekniska konstruktionsdokument.

I förslaget till direktiv konstateras dessutom att kommissionen uppskattar de administrativa kostnaderna för att helt inrätta och utveckla de nationella kontaktpunkterna inom skjutvapenbranschen i alla 27 medlemsstater till 12 070 917 euro och för harmoniseringen av uppgifterna om skjutvapen i de nationella databaserna till sammanlagt 10 800 000 euro i alla 27 medlemsstater.

Av de ekonomiska konsekvenser som konstateras i förslaget till direktiv kan man ännu inte dra långtgående slutsatser om vilka kostnader som slutligen kommer att orsakas av medlemsstaterna och samtidigt Finland. I förslaget anges inte heller alla de faktorer som kan medföra extra kostnader för medlemsstaterna.

För myndigheterna i straffprocessen ökar arbetsmängden genom att gärningar i anslutning till de digitala tekniska konstruktionsdokumenten för skjutvapen, väsentliga delar och ammunition enligt förslaget till direktiv ska bestraffas. En ökning av arbetsmängden skulle också leda till att fysiska personer som gjort sig skyldiga till brott enligt direktivförslaget utöver fängelsestraff ska kunna påföras vissa straffrättsliga eller andra än straffrättsliga påföljder eller åtgärder och att en juridisk persons straffansvar kopplas till brotten. Utöver utredningen av förutsättningarna för att påföra nya påföljder, påföljdsprövningen och påförandet av påföljder skulle genomförandet eller verkställigheten av påföljderna medföra mer arbete. Att straffbelägga nya brott och införa nya påföljder kan också ha konsekvenser som förutsätter ändringar i informationssystemen och som orsakar kostnader. Det är inte ännu möjligt att göra en mer detaljerad bedömning av förslagets konsekvenser för myndigheternas verksamhet och inte heller av den ekonomiska inverkan av dessa konsekvenser.

Åtminstone de maximistraff för brott som fastställs i förslaget till direktiv innebär att den nationella straffpraxisen blir avsevärt strängare, vilket leder till att användningen av fängelsestraff och ovillkorliga fängelsestraff ökar samt att längden på de ovillkorliga fängelsestraff som döms ut förlängs. Detta kan ha en betydande inverkan på kostnaderna för genomförandet av ett ovillkorligt fängelsestraff och även på kostnaderna för andra påföljder. Inte heller dessa konsekvenser kan bedömas närmare i detta skede.

Merkostnader kan också orsakas av artiklarna om utbildning i förslaget till direktiv. Anordnandet av en nationell kontaktpunkt inom skjutvapenbranschen kan till vissa delar ha ekonomiska konsekvenser beroende på i vilken omfattning skötseln av uppgifterna förutsätter organisatoriska förändringar inom polisen, omfördelning av personalresurser eller andra

genomförandeåtgärder. De ekonomiska konsekvenserna kan också orsakas av tillägsskyldigheter i statistikföringen.

Förslagets ekonomiska konsekvenser och konsekvenser för myndigheternas verksamhet ska i mån av möjlighet preciseras i takt med att förhandlingarna framskrider. Beslut om nationell finansiering fattas i samband med beredningen av planen för de offentliga finanserna och statsbudgeten.

6 Förslagets förhållande till grundlagen samt de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna

I förslaget till direktiv konstateras att det har en positiv inverkan på tryggheten av EU-medborgarnas säkerhet. I förslaget lyfter man fram näringsfrihet (artikel 16 i stadgan) och rätt till egendom (artikel 17 i stadgan) enligt Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Enligt förslaget ändras inte reglerna för handel med skjutvapen och laglig ägo av skjutvapen, väsentliga delar och ammunition i skjutvapendirektivet. Skyldigheterna i skjutvapendirektivet i anslutning till egendomsskydd (15 § i grundlagen) och näringsfrihet (18 § i grundlagen) har redan fullgjorts i Finland genom ändringar i skjutvapenlagen (1/1998) och 41 kap. i strafflagen som gäller vapenbrott.

I förslaget till direktiv är granskningen av de grundläggande rättigheterna begränsad. Med tanke på den nationella regleringen har förslaget till direktiv också en koppling till andra grundläggande rättigheter än de som tryggs i 15 och 18 § i grundlagen.

Genom straffrättslig reglering av skjutvapen kan man för sin del främja tillgodoseendet av de grundläggande rättigheterna genom att minska de kränkningar av dem som har begåtts med hjälp av vapen. Grundläggande rättigheter som är särskilt relevanta i detta sammanhang är rätten till liv, personlig frihet och trygghet enligt 7 § i grundlagen och egendomsskydd enligt 15 § i grundlagen. Det är dock inte enbart fråga om skydd av individuella rättsobjekt, eftersom brott som begåtts med skjutvapen också äventyrar den allmänna ordningen och säkerheten.

De åtgärder för förvärv, innehav och spridning av digitala tekniska konstruktionsdokument som avses i artikel 3.1 e och 3.1 f i förslaget till direktiv hänför sig till rätten att ta emot information som tryggs i 12 § 1 mom. i grundlagen, i artikel 10.1 i Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna (FördrS 19/1990) och i artikel 11.1 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Missbruk av nämnda rätt (i detta fall huvudsakligen avsiktligt främjande av begående av skjutvapenrelaterade brott) kan i efterhand åtgärdas genom straffrättsliga medel, men till exempel de allmänna förutsättningarna för begränsning av de grundläggande rättigheterna ska beaktas (GrUB 25/1994 rd, s. 5).

Vid beredning av den straffrättsliga regleringen har den straffrättsliga legalitetsprincipen, om vilken det föreskrivs i 8 § i grundlagen, en central roll. Bestämmelser om legalitetsprincipen finns dessutom i artikel 7 i Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna och i artikel 49 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Enligt 8 § i grundlagen får ingen betraktas som skyldig till ett brott eller dömas till straff på grund av en handling som inte enligt lag var straffbar när den utfördes. Enligt kärnan i den straffrättsliga legalitetsprincipen ska brottsrequisitet uttryckas med tillräcklig precision och noggrann avgränsning så att det utifrån bestämmelsens ordalydelse går att förutse vilken typ av gärning eller försummelse som är straffbar.

Ur laglighetsprincipens synvinkel förutsätter definitionerna av brott i direktivförslaget en närmare granskning på grund av att definitionerna även av orsaker som beror på de rättsliga

grunderna i huvudsak grundar sig på bestämmelserna i skjutvapendirektivet, skjutvapenförordningen och protokollet om skjutvapen, varvid till exempel hänvisningar kan förutsättas vara tillräckligt exakta och heltäckande. Detta gäller inte brott i anslutning till digitala tekniska konstruktionsdokument som inte grundar sig på andra instrument och vars exakta avgränsning utöver rekvisitet skulle ha betydelse för definitionen av konstruktionsdokument.

I artikel 49 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna fastställs kravet på proportionalitet i fråga om straff, enligt vilket straffets stränghet inte bör vara oproportionerlig i förhållande till lagöverträdelsen. Grundlagsutskottet har i sin yttrandepraxis ofta betonat vikten av proportionalitetsprincipen och påpekat att strängheten i en straffpåföljd måste stå i rätt proportion till gärningens klandervärdhet och att straffsystemet genomgående måste uppfylla proportionalitetskravet (till exempel GrUU 16/2013 rd, s. 2/I, GrUU 26/2014 rd, s. 2/II, GrUU 56/2014 rd, s. 3/II och GrUU 9/2016 rd, s. 6).

Med tanke på bedömningen av straffens proportionalitet är det anmärkningsvärt att de maximitider på minst åtta, fyra och fem år som föreskrivs för fängelsestraff enligt förslaget till direktiv är betydligt längre än det nationellt föreskrivna maximistraffet på två år för skjutvapenbrott. Det maximistraff för grovt skjutvapenbrott som gäller de allvarligaste formerna av skjutvapenbrott är enligt 41 kap. 3 § i strafflagen fängelse i fyra år. Frågan om antalet ovillkorliga fängelsestraff och deras varaktighet är av betydelse för den personliga friheten för en person som tryggas i 7 § i grundlagen och i detta fall för den som döms till fängelse. Det finns inget nationellt jämförelseobjekt för handlingar i anslutning till digitala tekniska konstruktionsdokument.

Med tanke på bedömningen av proportionalitetsprincipen är det också av betydelse att maximiboten enligt grunderna för bestämmande av böter som föreläggs en juridisk person enligt förslaget till direktiv i ett alternativ som baserar sig på omsättningen ska utgöra minst 20 eller 10 procent av den juridiska personens totala globala omsättning. Dessa procenttal är klart högre än i andra straffrättsliga direktiv där ett sådant beräkningssätt har tillämpats (procenttalen i miljöbrottsdirektivet (EU) 2024/1203 är 5 och 3 samt procenttalen i direktivet om sanktionsbrott (EU) 2024/1226 är 1 och 5).

Artikel 5.3 i förslaget till direktiv gäller sådana påföljder utöver fängelsestraff som det ska vara möjligt att påföra en fysisk person. I punkt c nämns förbud mot att inom en juridisk person inneha en ledande ställning av samma typ som utnyttjades för att begå brottet. Den konstaterade påföljden hänför sig till näringsfrihet och rätt till arbete som tryggas i 18 § i grundlagen. En fysisk person kan meddelas näringsförbud med stöd av 3 § i lagen om näringsförbud (1059/1985) på grund av brottslig verksamhet vid drivandet av rörelse. I förslaget till direktiv utesluts dock inte ett permanent förbud som den nationella lagstiftningen inte känner till.

Enligt artikel 5.3 e i förslaget till direktiv ska eventuella tilläggspåföljder för fysiska personer också omfatta ett tillfälligt förbud att ställa upp som kandidat till ett offentligt ämbete som är av betydelse med tanke på den rösträtt och rätt till inflytande som tryggas i 14 § i grundlagen och som också kan ha betydelse med tanke på rätten att utöva arbete eller yrke som tryggas i 18 § 1 mom. i grundlagen.

Utöver böterna enligt artikel 7.2 i förslaget till direktiv har påföljderna för juridiska personer också en koppling till de grundläggande rättigheterna. De grundläggande rättigheterna skyddar indirekt även juridiska personer, eftersom ingripande i en juridisk persons ställning kan påverka rättigheterna för de personer som befinner sig bakom den juridiska personen. Påföljderna i punkten hänför sig särskilt till 15 § (egendomsskydd) och 18 § i grundlagen (näringsfrihet och

rätt till arbete). Formuleringen i punkten kan dock tolkas så att listan över sanktioner är exemplifierande och punkten förpliktar inte till att föreskriva om alla tilläggsåtgärder som nämns i punkten. Således har medlemsstaterna möjlighet att i genomförandefasen överväga att införa sådana tilläggsåtgärder som Finland ännu inte har, även med tanke på de grundläggande och de mänskliga rättigheterna och grundlagen.

7 Ålands behörighet

Enligt 27 § 22 punkten i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) har Åland lagstiftningsbehörighet i fråga om straffrätt med undantag av vad som stadgas i 18 § 25 punkten. Enligt den senare punkten har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om beläggande med straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Direktivets straffrättsliga lagstiftning omfattas inte av de övriga punkterna i 18 § av landskapets lagstiftningsbehörighet. Enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen för Åland har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om rättskipning med beaktande av vad som stadgas i 25 och 26 § och förundersökning och verkställighet av domar och straff. Till landskapets lagstiftningsbehörighet hör inte heller andra bestämmelser enligt direktivet.

8 Behandling av förslaget i Europeiska unionens institutioner och de övriga medlemsstaternas ståndpunkter

Rådet och Europaparlamentet har ännu inte behandlat förslaget.

Direktivförslaget har behandlats i rådets arbetsgrupp för straffrättsligt samarbete (COPEN) den 9.3, 26.3 och 8.4.2026. Medlemsstaterna har tills vidare framfört preliminära ställningstaganden, utifrån vilka inga långtgående slutsatser ännu kan dras. Ordförandes mål är att uppnå rådets allmänna riktlinje om förslaget den 5 juni 2026 i rådet för rättsliga och inrikes frågor.

I Europaparlamentet är det ansvariga utskottet LIBE – utskottet för medborgarligena fri- och rättigheter samt rättsliga och inrikes frågor.

9 Nationell behandling av förslaget

U-skrivelsen har beretts vid justitieministeriet i samarbete med inrikesministeriet. Utkastet till skrivelse har behandlats i ett skriftligt förfarande vid sektionen för rättsliga och inrikes frågor (EU 7) 25. –27.3.2026.

10 Statsrådets ståndpunkt

Statsrådet understöder förslagens mål att skydda EU-medborgare mot hot om olagliga skjutvapen. Statsrådet anser att den internationella och nationella lägesbilden av skjutvapenbrottsligheten talar för en tillräckligt enhetlig straffrättslig reglering på EU-nivå. Statsrådet har ansett det viktigt att EU:s straffrättsliga instrument särskilt för att bekämpa organiserad brottslighet och olaglig vapenhandel är uppdaterade. Statsrådet fäster uppmärksamhet vid att det är fråga om en straffrättslig reglering som är central med tanke på skyddet av människors liv och hälsa samt tryggheten av allmän ordning och säkerhet.

Statsrådet anser att förslagens lägesbild är oroväckande, enligt vilken den kriminella efterfrågan på och tillgången till skjutvapen ökar och olagliga skjutvapen på bred front möjliggör grov och organiserad brottslighet som narkotikahandel, utpressning, rån och gängvåld. Statsrådet anser att det är viktigt att förslaget ingriper i risken för att vapen från pågående konflikter hamnar på

den olagliga marknaden. Det är motiverat att sträva efter att medlemsstaternas lagstiftning om skjutvapenbrott är aktuell samt tillräckligt enhetlig och heltäckande.

Statsrådet fäster uppmärksamhet vid att det är möjligt att bekämpa skjutvapenbrott och även bekämpas genom annan unionslagstiftning och andra åtgärder än lagstiftningsåtgärder. Ett effektivt ingripande och förebyggande av brottsligheten kräver ett övergripande tillvägagångssätt och samarbete mellan alla medlemsstater. EU:s straffrättsliga åtgärder spelar samtidigt en viktig roll i bekämpningen av allvarlig gränsöverskridande brottslighet.

Statsrådet betonar att man i beredningen av strafflagstiftningen på EU-nivå ska respektera de nationella rättssystemens traditioner och särskilt den inre konsekvensen i påföljdssystemet. Det är viktigt att bevara det nationella handlingsutrymmet så att systemet med påföljder och åtgärder som påförs såväl fysiska som juridiska personer bildar en nationellt tydlig och konsekvent helhet där man undviker överlappning av påföljder och åtgärder och ser till att förbudet mot dubbel straffbarhet genomförs.

Statsrådet fäster uppmärksamhet vid att kravet på proportionalitet i straffen samt den straffrättsliga legalitetsprincipen, som förutsätter att den straffrättsliga regleringen är exakt och noggrant avgränsad, är särskilt betydelsefulla i beredningen av den straffrättsliga regleringen.

Statsrådet anser att det är motiverat att man vid utformningen av EU:s straffrättsliga reglering utnyttjar EU:s standardstadgar för materiell straffrätt som möjliggör nationell flexibilitet och som godkändes som rådets slutsatser i december 2025. I det förslag som nu behandlas avviker man till exempel från denna utgångspunkt genom att medlemsstaten ska fastställa alla sådana grunder för strafflinndring som konstateras vara sådana i förslaget till direktiv.

Enligt statsrådet ska man vid förhandlingarna dessutom sträva efter att regleringen enligt direktivet inte orsakar onödiga administrativa bördor och bördor som medför kostnader till exempel för den nationella samordningen och samarbetet och den tillhörande nationella kontaktpunkten inom skjutvapenbranschen samt för insamlingen och inlämnandet av statistiska uppgifter och att regleringen enligt direktivet så bra som möjligt kan samordnas med de befintliga nationella systemen.

Statsrådet konstaterar att definitionerna av brott i förslaget till direktiv ur laglighetsprincipens synvinkel förutsätter en ännu närmare granskning för att säkerställa att de är exakta och noggrant avgränsade. Detta har särskilt att göra med att kriminaliseringarna grundar sig på regleringen i andra instrument.

Statsrådet anser att gärningar som främjar skjutvapenbrott ska bekämpas effektivt. Trots detta måste man noggrant överväga att inkludera brott som gäller digitala tekniska konstruktionsdokument i direktivet, både när det gäller kriminaliseringarnas motivering och innehåll. Dessutom måste lämpligheten av artikel 83.2 i EUF-fördraget som utgör rättslig grund för dessa gärningar bedömas noggrannare, eftersom bestämmelserna i skjutvapendirektivet, skjutvapenförordningen eller protokollet om skjutvapen inte ligger bakom. Även andra än straffrättsliga, till exempel tekniska, metoder kan vara effektiva för att ingripa i den digitala verksamheten. Även av EU:s straffrättsliga reglering kan det förutsättas funktionalitet, vilket i synnerhet anknyter till övervakningen och de praktiska möjligheterna att gripa brottslingar. Gärningar i anslutning till konstruktionsdokument skulle vara av förberedande karaktär, med tanke på vilket det skulle vara ett långtgående och exceptionellt straffrättsligt regelverk att göra spridningen av konstruktionsdokument straffbar även om den gjordes av oaktsamhet, och det verkar stå i strid med det krav på medvetenhet som ställs på regleringen i förslaget till direktiv och proportionalitetskrav för regleringen.

Statsrådet konstaterar att de maximistraff för brott som föreskrivs i förslaget till direktiv är betydligt högre än det nationellt föreskrivna maximistraffet för skjutvapenbrott och att de delvis också avviker från dem som vanligen tillämpas enligt de straffrättsliga direktiven. Vid förhandlingarna om direktivet ska uppmärksamhet fästas vid att kravet på proportionalitet uppfylls så att maximistraffen motsvarar allvaret i respektive brott och också står i ett lämpligt förhållande till de maximistraff som tillämpas på EU-nivå för andra brott. Vid förhandlingarna ska man också bedöma i vilken utsträckning det med tanke på proportionaliteten är motiverat att särskilja skjutvapenrelaterade brott under olika maximistraff.

Statsrådet konstaterar att brott i anslutning till skjutvapen är sådana att de kan begås i en juridisk persons verksamhet. Därför är det i princip möjligt att koppla en juridisk persons straffansvar till dem. Med tanke på påföljdernas proportionalitet fäster statsrådet dock uppmärksamhet vid att procentalen för den globala totala omsättningen i anslutning till bestämmandet av böter för juridiska personer är klart högre än de som antagits i andra straffrättsliga direktiv och som konstaterats som exempel i EU:s standardstadgar för materiell straffrätt.

Statsrådet anser att man i fråga om påföljder och åtgärder som påförs fysiska personer utöver fängelsestraff och i fråga om påföljder och åtgärder som påförs juridiska personer utöver böter ska sträva efter att bevara ett tillräckligt nationellt handlingsutrymme. Detta tillvägagångssätt är i linje med EU:s övriga straffrättsliga reglering och EU:s standardstadgar för materiell straffrätt.

Statsrådet konstaterar att det i förslaget till direktiv inte finns någon sedvanlig artikel om resurser som ingår i flera straffrättsliga direktiv. En sådan artikel kan införas i direktivet om det anses vara motiverat under förhandlingarnas gång.